

Zbiory audiowizualne w bibliotece szkolnej

Opracowanie formalne filmu dokumentalnego

Oprac. Izabela Golińska

Film

...to sekwencyjny zapis obrazów z dźwiękiem lub bez, który odtwarzany w sposób właściwy dla danej postaci filmu daje wrażenie obrazów ruchomych.

Podstawowe rodzaje filmów:

- Film animowany – tworzony za pomocą klasycznych technik poklatkowych – rysunkowych lub przestrzennych (np. lalkowych i plastelinowych) lub najnowszych technik komputerowych – animacji 3D
- Film dokumentalny - utrwalający rzeczywistość , który podlega możliwie najmniejszej ingerencji ze strony reżysera.
- Film fabularny (aktorski) posiada fabułę – wielowątkową, udramatyzowaną opowieść. Wyróżnia się wiele gatunków filmów fabularnych, między innymi: melodramat, komedia, horror, science-fiction, fantasy, film wojenny.

Przepisy katalogowania filmów oparto na :

- zaktualizowanym w ostatnich latach standardzie ISBD (Międzynarodowy Znormalizowany Opis Bibliograficzny ;
- oraz w niewielkim tylko stopniu, rozwiązania przejęte ze standardu RDA (rezygnacja ze stosowania skrótów, rezygnacja z reguły wyliczania do 3 elementów, rezygnacja z poprawiania i komentowania błędów w miejscu ich wystąpienia, wprowadzenie reguły „bierz, co widzisz”);
- zrezygnowano z rozróżnienia trzech stopni szczegółowości opisu bibliograficznego, wychodząc z założenia, że opis powinien być możliwie szczegółowy, a stopień wykorzystania danych w różnych sposobach ich prezentacji nie powinien wynikać z przepisów katalogowania.

Podstawowe źródła danych

Filmy nie mają jednego podstawowego źródła danych, które mogłoby służyć do utworzenia opisu bibliograficznego, jednakże poszczególne strefy opisu bibliograficznego filmu mają wyznaczone źródła, z których przede wszystkim należy przejmować dane. Informacje pochodzące z innych źródeł niż wyznaczone dla danej strefy należy przejmować do opisu w nawiasie kwadratowym lub podawać tylko w strefie uwag, stosownie do dalszych szczegółowych postanowień.

Zasady ogólne

- Opis katalogowy należy sporządzać z autopsji.
- Brakujące dane należy przejmować spoza dokumentu, np. z materiałów tekstowych związanych z filmem, a także z etykiet znajdujących się na pudełku lub płytach.
- Dane do opisu należy przejmować z następujących źródeł według kolejności:
 1. etykieta lub nadruk na nośniku filmu
 2. opakowanie i jego elementy
 3. napisy tytułowe filmu lub inne napisy tekstowe w filmie
 4. informacja dźwiękowa zawarta w filmie
 5. dodatki do filmu — tekstowy materiał towarzyszący
 6. źródła spoza publikacji, np. filmografie, bibliografie, w tym narodowe, katalogi, w tym katalogi wydawców i dystrybutorów, uznane wydawnictwa informacyjne, także internetowe.

Zasady ogólne c.d:

- Opis bibliograficzny filmu (w tym dokumentalnego) zawiera elementy zebrane w siedmiu strefach.
- Występowanie poszczególnych elementów jest uzależnione od budowy i/lub zawartości publikacji.

Zawartość i budowa opisu (strefy opisu):

1. Strefa tytułu i oznaczenia odpowiedzialności ;
2. Strefa wydania;
3. Strefa adresu wydawniczego (strefa publikacji, produkcji, dystrybucji itp.);
4. Strefa opisu fizycznego;
5. Strefa serii;
6. Strefa uwag;
7. Strefa identyfikatora i sposobu uzyskania filmu.

1. Strefa tytułu i oznaczenia odpowiedzialności obejmuje:

- tytuł właściwy
- dodatek (dodatki) do tytułu
- tytuły filmów współwydanych
- oznaczenie (oznaczenia) części
- tytuł (tytuły) części
- oznaczenie (oznaczenia) odpowiedzialności

Kolejność elementów strefy tytułu i odpowiedzialności

- tytuł właściwy
- dodatek do tytułu
- oznaczenie odpowiedzialności.

Kolejność ta ulega zmianie, gdy:

- elementy opisu są ze sobą powiązane składniowo
- uwzględnia się równoległe wersje elementów
- przedmiotem opisu są filmy współwydane bez wspólnego tytułu
- przedmiotem opisu jest pojedyncza część filmu wieloczęściowego.

Przykład:

Skąd i dokąd [Film] : ekologia doliny Wisły / reżyseria, zdjęcia Marcin Wołkowicz.

Inne elementy opisu zawarte w tytule

Dane należące do innych elementów opisu bibliograficznego (np. nazwa wydawcy, oznaczenie odpowiedzialności, oznaczenie wydania itd.), które poprzez powiązanie składniowe stanowią integralną część tytułu właściwego, włącza się do tytułu właściwego, przejmując je w formie, w jakiej występują w źródle danych, niezależnie od wyróżnień typograficznych poszczególnych części tytułu.

Przykład:

Planeta Ziemia : kompletne wydanie : [pakiet filmów] / BBC Worldwide

Brak tytułu

Jeżeli film nie zawiera etykiety, opakowania lub tekstowego materiału towarzyszącego, a sam film nie dostarcza potrzebnych danych (brak odpowiednich napisów czy zapowiedzi słownych):

- tytuł przejmuje się z zewnętrznych źródeł bibliograficznych: katalogów wydawniczych, bibliografii lub innych opracowań, uzupełniając go początkowym fragmentem tekstu z wyrażeniem wprowadzającym „Incipit:” ujętym w nawias kwadratowy
- w przypadku braku informacji w źródłach tytuł nadawany jest przez katalogującego i uzupełniony początkowym fragmentem tekstu z wyrażeniem wprowadzającym „Incipit:” ujętym w nawias kwadratowy.

Przykład:

[Wywiady dyr. Biblioteki Narodowej Michała Jagiełły] / Telewizja Polska S.A.

[Strefa uwag: Tytuł nadany przez katalogującego na podstawie zawartości]

Tytuł równoległy

- Tytuł równoległy to tytuł wyrażony w innym języku lub systemie pisma niż tytuł właściwy. Tytuł równoległy występuje w źródłach danych jako odpowiednik tytułu właściwego.
- Jeżeli w źródle danych wybranym dla tytułu właściwego tytuł tego samego dzieła jest wyrażony w więcej niż jednym języku lub systemie pisma, każdy tytuł, którego nie uznano za tytuł właściwy, przejmuje się do opisu jako tytuł równoległy.
- Tytuły równoległe występujące poza podstawowym źródłem danych podaje się tylko w strefie uwag, bez wskazania ich lokalizacji.
- Każdy tytuł równoległy poprzedza się znakiem równości z odstępem po obu jego stronach (=). Tytuł równoległy podaje się po tytule właściwym (lub po dodatkach do tytułu bądź po oznaczeniach odpowiedzialności, jeżeli w opisie występują także wersje równoległe tych elementów).

Przykład:

Było sobie życie [Film] = I était une fois... la vie. DVD 1 / aut. serii Albert Barille.

Oznaczenie odpowiedzialności

- To nazwa lub wyrażenie określające podmiot odpowiedzialny za intelektualną lub artystyczną zawartość filmu.
- Podmiotem odpowiedzialnym może być osoba (reżyser, scenarzysta, producent, autor, współtwórca) lub ciało zbiorowe (instytucja sprawcza) wskazujące jego funkcje w procesie powstania filmu, serii lub podserii itd.
- Poszczególne oznaczenia odpowiedzialności podaje się w kolejności, w jakiej występują w źródle danych
- Pierwsze oznaczenie odpowiedzialności podawane po jakimkolwiek tytule (tytuł właściwy, tytuł równoległy, dodatek do tytułu, tytuł części itd.) lub po oznaczeniu części (gdy brak tytułu części) poprzedza się prawym ukośnikiem z odstępem po obu stronach znaku (/).

C.D (oznaczenie odpowiedzialności)

Oznaczenia odpowiedzialności różnego rodzaju (*reżyser — scenarzysta — producent, autor — tłumacz, nazwy osób — nazwy ciał zbiorowych* itd.) niepowiązane spójnikiem lub innym wyrażeniem oddziela się średnikiem z odstępem po obu stronach znaku (;), nawet jeżeli osoby i instytucje pełnią tę samą funkcję w procesie powstawania filmu.

Przykład:

Wojna światów [Film] / reżyseria Mirosław Bork ; scenariusz Mirosław Bork, Krzysztof Talczewski ; Filmoteka Narodowa - Instytut Audiowizualny.

Filmy wieloczęściowe (oznaczenie odpowiedzialności)

- kataloguje się pod tytułem całości, po którym podaje się oznaczenie części (jeśli występuje) i tytuł części (jeśli występuje).

Oznaczenie części

- filmu zawierającego dwie lub więcej odrębnie numerowane części
- pojedynczej części filmu wieloczęściowego
- oznaczenie części przejmuje się wyłącznie z publikacji
- określenie części skraca się zgodnie z wykazem skrótów
- numer części podaje się cyframi arabskimi (z wyjątkiem przypadków, gdy uzasadnione jest dokładne zachowanie formy występującej w źródle danych (np. gdy numeracja jest wyrażona kombinacją cyfr rzymskich i arabskich).

Tytuł części

- Tytuł części przejmuję się z całej publikacji (np. z opakowania lub tekstowego materiału towarzyszącego). Dane spoza publikacji podaje się w nawiasie kwadratowym.
- Tytuł części podany po oznaczeniu części poprzedza się przecinkiem i odstępem (,). Jeżeli brak oznaczenia części, tytuł części poprzedza się kropką i odstępem (.).

Przykład:

Nudne filmiki o narkotykach. Cz. 4, Amfetamina / scenariusz i opracowanie Leszek Korzeniecki ; producent Jakub Herlok

2. Strefa wydania:

- oznaczenie wydania

Źródła danych strefy wydania

- Jest nimi cała publikacja (nośnik wraz z etykietą, opakowanie, drukowany materiał towarzyszący).
- Występujące w publikacji oznaczenia wydania odbiegające od oznaczenia przyjętego już do opisu podaje się w strefie uwag.
- Dopuszcza się podawanie oznaczenia wydania ustalonego na podstawie danych spoza publikacji w nawiasie kwadratowym, a ich źródło w strefie uwag.
- Nie należy przejmować danych odnoszących się do technicznych informacji o wydaniu.

Przykłady:

Wydanie kolekcjonerskie ; Wydanie steelbook ; Edycja dwupłytkowa

Oznaczenie wydania

- Zapis oznaczenia wydania przejmuję się do opisu w formie występującej w publikacji.
- Liczebniki zapisane słownie lub cyframi rzymskimi przejmuję się bez zmian, podobnie jak oznaczenie wyrażone innymi znakami.

Przykład: Wydanie 2-gie

- Oznaczenie wydania może ponadto zawierać określenie lub określenia wskazujące na różnice opisywanego wydania w stosunku do wcześniejszych wydań danej publikacji (np. „nowe wydanie”, „wydanie poprawione”), bądź też na brak takich różnic.

Przykład:

Wersja reżyserska ; English edition ; Edycja rozszerzona ; Special edition

3. Strefa adresu wydawniczego (strefa publikacji, produkcji, dystrybucji itp.) obejmuje:

- miejsce wydania, produkcji lub dystrybucji
- nazwę wydawcy, producenta lub dystrybutora
- datę wydania, produkcji lub dystrybucji.

Znaki umowne:

(;) odstęp, średnik, odstęp

- poprzedza nazwę drugiego i kolejnych miejsc wydania, produkcji lub dystrybucji

(:) odstęp, dwukropek, odstęp

- poprzedza nazwę każdego wydawcy, producenta lub dystrybutora

(,) przecinek, odstęp

- poprzedza datę wydania, produkcji lub dystrybucji.

Kolejność elementów opisu strefy wydania:

- miejsce wydania, produkcji lub dystrybucji
- nazwa wydawcy, producenta lub dystrybutora
- data wydania, produkcji lub dystrybucji.

Przykłady:

- Miejsce wydania : nazwa wydawcy, data wydania

Warszawa : Kondrat-Media, 2021

- Miejsce wydania : nazwa wydawcy : nazwa wydawcy, data wydania

Warszawa : Kondrat-Media : Best Film, 2021

- Miejsce wydania : nazwa wydawcy ; miejsce wydania : nazwa wydawcy, data wydania

Warszawa : Kondrat-Media ; Kraków : WAM, 2021

4. Strefa opisu fizycznego obejmuje:

- liczbę nośników
- określenie nośnika filmu
- czas odtwarzania
- informacje techniczne o filmie
- format (wymiary nośnika)
- dodatek

W strefie opisu fizycznego stosuje się następujące znaki umowne:

(()) odstęp, nawias zwykły, odstęp — odstęp przed pierwszym i po drugim elemencie znaku

- obejmuje czas odtwarzania
- obejmuje dane uzupełniające dla nośników o cechach fizyczne innych niż powszechnie używane
- obejmuje liczbę i określenie nośnika dodatku

(,) przecinek, odstęp

- rozdziela czas odtwarzania poszczególnych nośników
- rozdziela poszczególne informacje techniczne o filmie

(:) odstęp, dwukropek, odstęp

- poprzedza informacje techniczne

(;) odstęp, średnik, odstęp

- poprzedza format

(+) odstęp, znak dodawania, odstęp

- poprzedza każde oznaczenie dodatku.

Określenie nośnika i czas odtwarzania filmu

- Podaje się liczbę nośników wyrażoną cyframi arabskimi wraz z określeniem ich formy zapisu (np. 1 VHS, 3 VCD)
- Stosuje się następujące określenia nośników filmu:

DVD ; DVD-ROM ; Blu-ray ; VCD ; VHS ; Super VHS ; kasetta Beat ; kasetta Beatacam ; kasetta Betacam SP ; kasetta U-matic ; taśma filmowa.

Przykłady:

- 1 DVD (105 min) : niemy, czarno-biały ; 12 cm
- 3 Blu-ray (143 min, 141 min, 149 min) : dźwiękowy, kolorowy ; 12 cm
- 1 VCD : dźwiękowy, kolorowy ; 12 cm
- 1 VHS : dźwiękowy, kolorowy ; 12,5 mm

Informacje techniczne o filmie podaje się w następującej kolejności:

- charakterystyka dźwiękowa (niemy — dźwiękowy)
- kolor filmu (kolorowy — czarno-biały)
- szybkość projekcji filmu na taśmie światłoczułej.
- dane techniczne filmu poprzedza się dwukropkiem z odstępem po obu stronach znaku (:). Poszczególne dane oddziela się przecinkiem i odstępem (,).

Przykład:

1 DVD (105 min) : niemy, czarno-biały ; 12 cm

Format (wymiary nośnika).

- dla płyt DVD, VCD, Blu-ray średnicę w cm (12 cm)
- dla kaset VHS szerokość taśmy magnetycznej w mm (12,5 mm)
- dla filmów na taśmie światłoczułej szerokość taśmy w mm (np. 35 mm)
- dla publikacji złożonych z różnych nośników, które mają różne wymiary, podaje się wymiary wszystkich nośników.
- format publikacji poprzedza się średnikiem z odstępem po obu stronach znaku (;).

Przykład:

4 Blu-ray (539 min) : dźwiękowy, kolorowy ; 12 cm

Dodatek

W filmach występują dwa rodzaje dodatków.

1. Materiały towarzyszące, które są ściśle powiązane z filmem, zawierające dodatkowe informacje o filmie, czasie i okolicznościach jego powstania lub osobach pracujących lub współpracujących przy jego powstaniu. Mogą zawierać wywiady lub zdjęcia z planu zdjęciowego, a w przypadku animacji dodatkowe gry i zagadki związane z filmem. Dodatki tekstowe występują najczęściej w postaci bookletu, który jest trwale połączony z opakowaniem lub jest umieszczony w opakowaniu filmu.

2. Materiały towarzyszące dołączone do filmu, które mogą mieć różną postać fizyczną lub być jego uzupełnieniem lub dalszym odniesieniem do treści, np. płyta CD z piosenkami, plakat it.d.

Przykład:

1 DVD (89 min) : dźwiękowy, kolorowy ; 12 cm + broszura

5. Strefa serii obejmuje:

- tytuł właściwy serii
- dodatki do tytułu serii
- oznaczenie odpowiedzialności dotyczące serii
- numeracja związana z serią

Tytuł właściwy serii

- przejmuje się w formie, w jakiej występuje w publikacji
- tytuł właściwy serii, jako element początkowy zespołu elementów dotyczących serii poprzedza się nawiasem zwykłym otwierającym (().

Przykłady:

- *(Natural Killers : drapieżniki z bliska ; 2)*
- *(Wielka Kolekcja Tańca ; 3)*

Dodatek do tytułu serii

- podaje się po tytule właściwym lub po tytułach równoległych (jeśli występują)
- jeżeli w publikacji występują dwa lub więcej dodatki do tytułu, jako pierwszy podaje się dodatek wyróżniony typograficznie. Jeśli brak takiego wyróżnienia, dodatki do tytułu podaje się w kolejności ich występowania
- pierwszy wyraz dodatku do tytułu zapisuje się małą literą, jeżeli jest to zgodne z zasadami ortograficznymi danego języka
- Każdy dodatek do tytułu poprzedza się dwukropkiem z odstępem po obu stronach znaku (:).

Przykład:

(*Glenn Gould : the complete Bach collection ; DVD 4*)

Numeracja

- przejmuje się numerację w obrębie serii wraz z towarzyszącymi jej określeniami
- numerację podaje się cyframi arabskimi, niezależnie od formy występującej w publikacji (słownej, cyfr rzymskich), z wyjątkiem przypadków, gdy uzasadnione jest dokładne zachowanie formy występującej w źródle danych (np. gdy numeracja jest wyrażona kombinacją cyfr rzymskich i arabskich)
- oznaczenie numeracji w obrębie serii poprzedza się średnikiem z odstępem po obu stronach znaku (;).

Przykłady:

- (Najlepsze Filmy Dokumentalne Świata. Cz. 2 ; 2)
- (Ludzie Boga : Święty Franciszek ; 6)

6. Strefa uwag obejmuje:

- dane należące do innych stref opisu bibliograficznego, których jednak przepisy nie pozwalają włączyć do odpowiedniej strefy lub też nakazują czy pozwalają podać tylko w strefie uwag
- dane wyjaśniające informacje podane w innych strefach opisu bibliograficznego
- dodatkowe informacje uznane za ważne.

Uwagi podaje się w następującej kolejności:

1. Uwaga o zawartości
2. Uwaga o źródle, z którego przejęto tytuł i pozostałe elementy opisu
3. Uwaga o tytule oryginalnym
4. Uwaga o inspiracji literackiej
5. Uwaga dotycząca strefy wydania
6. Uwaga wyjaśniająca występujące błędy w opisie
7. Uwaga o twórcach, których nie podano w strefie tytułu
8. Uwaga dotycząca uczestników lub wykonawców
9. Uwaga dotycząca czasu i miejsca zdarzenia
10. Uwaga o grupie odbiorców
11. Uwaga o innej postaci fizycznej filmu
12. Uwaga o źródle finansowania
13. Uwaga o danych technicznych
14. Uwaga o języku
15. Uwaga o nagrodzie.

7. Strefa identyfikatora i sposobu uzyskania filmu obejmuje:

- identyfikator (np. ISBN, jeśli film taki posiada)
- informacje uzupełniające
- określenie sposobu uzyskania filmu.

Elementy strefy identyfikatora i sposobu uzyskania filmu podaje się w następującej kolejności:

- poprawne i prawidłowo przypisane identyfikatory
- informacja uzupełniająca/informacje uzupełniające
- warunki dostępności
- niewłaściwy identyfikator.

W przypadku braku możliwości ustalenia prawidłowego ISBN, na pierwszym miejscu podaje się niewłaściwy ISBN a następnie informacje uzupełniające.

Na zakończenie:

- Kolejne strefy opisu bibliograficznego podaje się w ciągłości wiersza. Tylko strefę uwag oraz strefę identyfikatora i sposobu uzyskania książki podaje się od nowego wiersza z wcięciem.
- Każdą strefę, oprócz pierwszej, pisaną w ciągłości wiersza, poprzedza się kropką, odstępem, myślnikiem, odstępem (. —). Jeżeli daną strefę zaczyna się od nowego wiersza z wcięciem (co wyraźnie oddziela ją od strefy poprzedniej), należy pominąć znak umowny poprzedzający strefę.

I jeszcze kilka przykładów:

1. Barcelona [Film]. - Warszawa : Cass Film, 2019. - 1 płyta [DVD] (ok. 60 minut).
2. Dachau : cywilizacja śmierci [Film] / scenariusz i reżyseria Kamil Kulczycki. - Warszawa : Kondrat-Media, 2021. - 1 płyta [DVD] (52 min.) + Dodatek drukowany : [20] s.
3. Helmut Newton : piękno i bestia [Film] / reżyseria, scenariusz Gero von Boehm. - Warszawa : Best Film, 2021. - 1 płyta [DVD] (93 min.) + Dodatek drukowany: [20] stron.
4. Ostatnia góra [Film] reżyseria Dariusz Załuski ; scenariusz Dariusz Załuski, Anna Maria Filipow. - Warszawa : Mayfly, 2020. - 1 płyta [DVD] (82 min.).
5. Tony Halik : tu byłem [Film] / reżyseria i scenariusz Marcin Burchardt. - Warszawa : Mayfly, 2021. - 1 płyta [DVD] (90 min.) + Książka: 12 stron : fotografie ; 20 cm.
6. The Story of Film [Film] : odyseja filmowa. DVD 1 / Mark Cousins. - Warszawa : Gutek Film, (prod. 2011), 2019. - 1 płyta [DVD] (3 x 60 min.).
7. Wojna światów [Film] / reżyseria Steven Spielberg ; scenariusz Josh Friedman i David Koepp. - Warszawa : ITI Home Video, [2007]. - 1 płyta [DVD] (112 min.).

Dziękuję za uwagę

Opracowanie powstało przy pomocy materiałów dla bibliotekarzy, dostępnych na stronie [www Biblioteki Narodowej](http://www.BibliotekiNarodowej.pl), pod adresem <https://przepisy.bn.org.pl>

Wszystkich zainteresowanych nauczycieli bibliotekarzy zapraszam do kontaktu:

e-mail: specjalne@bp.radom.pl

tel. 48 345-98-37 w. 112

Zachęcamy do zgłaszania propozycji kolejnych tematów.